

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

**Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.**

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta 5.— „
četrt leta 2-50 „
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštne 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznaniha sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

**Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.**

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštne.

Krivica, izvršena nad Schmeidekom.

Kdo je Schmeidek? Eden izmed naših tovarišev, majhen — skoraj neznan po osebi. Toda ni vse majhno, kar je navidez neznan, in tudi Schmeidek moramo šteti med prve v naših vrstah!

Pred 15-letji je zapustil učiteljske in pred 12 leti je prišel na novo ustanovljeno šolo na Rovah. Kot mož dela, skromen v svojih željah in nadah, se je oprijel dela v preprostih Rovah z vso ljubeznijo. Mislil si je pač: Lepo je samo tam, kjer dobi mož zadoščenje v delu!

In Schmeidek je mož dela! Njegova šola, njegovi učni uspehi so bili vzor sošedom, njegov vrt pa stoji med prvimi v kamniškem okraju. Iz pustega, težkega ilovnatga sveta je napravil vrt, ki omili vsakomur poset rovske šole. Koliko dela, skrbi, ljubezni in stroškov je zadelanih v šolskem vrtu rovske — to ve ceniti samo tisti, ki je ta vrt videl in ki ve vrtno delo tudi soditi!

Schmeidek pa ni delal samo v šoli in na vrtu — delal je jako plodovito tudi v občini. Vodil je nekaj let na novo ustanovljeno mlekarico, tako da je bila glede gospodarstva prva v deželi, in ustanovil je tudi sadjarsko zadrugo. Ker pa je zahteval končno Schmeidek za svoje veliko delo pri mlekarici neznan zaslužek, mu nehvaležno ljudstvo tega ni pripoznalo, in od tedaj živi Schmeidek le šoli in vrtu.

Smoter mu je bil: »Tu ostaneš do svoje smrti.« — In po tem smotru je uravnal vse svoje delo! Izbral si je zato za družico svojega življenja domačinko, da bo bolje razumevala in pospeševala njegovo delo za občino. In res — razumevala ga je, kakor bi ga malokatera ženska mogla: delila je z njim zvesto skrb in nadlego.

»Tu ostaneš do svoje smrti!« Zato se ni strašil stroškov za napravo dvojih res uzornih ulnjakov, ni se strašil stroškov za napravo kokošnjaka in stoterih stvari, ki jih rabi vzoren gospodar, ki

meni zapustiti dom šele ob pozni smrti! Celo podstrešno sobo si je napravil na lastne stroške! Da, s težkimi novci si je napeljal ob stenah šolskega poslopja žičasto napravo, po kateri izpelje vzorne spalirje!

»Tu ostaneš do smrti!« Da, da — do smrti — ko bi klerikalnih hudobij ne bilo!

V rovske fari ni živel samo Schmeidek, ampak živi tudi katoliški župnik, ki je z zavistjo gledal, da živi v fari še nekdo, ki je večji po delih, kakor je on, to je — Schmeidek! Pa župnik manj kot učitelj? Ne, ne — to ni mogoče!

In začelo se je tisto podrobno skrivno in očitno delo proti učitelju. Schmeidek pa, svest si svojega dela, svest si, da je bil več kot zvest izpolnjevalec zakonov, se je drznil klerikalni oblasti oporekati! Ni zlezel pod klop — ne, temveč rabil je v svoji razburjenosti besede, ki so sicer sameobsebi malenkostne, izrečene na nepravem kraju pa so bile vendar zadosten vzrok tožbi zaradi žaljenja časti.

In Schmeidek je bil obsojen! Malenkostno sicer, a popolnoma zadosti za svoje nepremišljene besede! Če pa velja tudi v Turčiji: enkrat kaznovan, zadosti kaznovan! — ne velja to na Kranjskem!

Schmeidek je grešil, ker se je uprl klerikalni prepotenci! Župnik in učitelj ne moreta živeti skupaj! Eden mora proč — in ker nad župnikom nimamo oblasti — ergo: proč z učiteljem!

In res! Iztrgali so Schmeidka iz njegovega doma, z njegove njive, ki jo je obdeloval tako skrbno! Da, da — sejale je in negoval, ko pa gre pšenica v klasje — proč s Schmeidkom — žanje naj sadove kak koritar!

»Tu ostaneš do smrti!« — Tako ponavljaj svoje geslo, tovariš, kajne — in kar verjeti ne moreš, da je res, kar bi tudi v Turčiji ne bilo mogoče! Po tebi polje srd in divja obup, v očeh ti blišče solze, ko gledaš svojo dozorelo pšenico, ki jo pa požanje — kak koritar!

Pa zaman tvoj srd in obup in solze! Že enkrat kaznovan, moraš za svojo malenkostno nepremišljenost doživeti drugo neprimerno hudo kazen: iztrgali so te iz

tvoje dozorele pšenice na Rovah, pa te poslali v neobdelano ledino — na Krtino.

Schmeidek! Saj tam dobiš prav tako pust svet, kot si ga nekda dobil, v Rovah! Lahko se iznova znosiš in potiš, da iznova nova trpiš deset, dvanaest let, da iznova gledaš — zoreti sad!

Daj, daj, duša ubita, daj, če moreš!

Tako se je delila pravica Schmeideku — in tako se deli naprednemu učitelstvu! Še me se vprašujemo: Je li še zapisano nad portalom dunajskega gradu geslo: »Iustitia fundamētum regnorum?«

O, še je še — pa saj je tudi po vseh duhovniških knjigah zapisano, da je naša vera vera ljubezni, izvrševalec te ljubezni pa je duhovščina! Kako se izvršuje ta ljubezen, pa izkuša najbolj napredno učitelstvo!

Toda — gospodje! — nikar ne mislite, da nas strete! Ne, ne! Posoda krivic se naglo polni, in kadar bo prepolna, takrat izbruhne vse na dan — in grehi storjeni na naših glavah, se bodo maščevali nad vami še v četrti rod!

„Edinosti“ in drugim, ki jim gre.

»Piccolo« je prejšnji teden prinesel poročilo okr. šol. sveta v Kopru. V tem poročilu je razbrati, da italijanski okr. šol. svet ne ovira otvoritve C. M. zasebne ljudske šole v Sv. Luciji pri Piranu, a da se mu čudno zdi, čemu se za otroke »par« slovenskih priseljencev odvarja hrvaška ljudska šola.

»Edinost« z dne 29. avgusta je nato v notici »Kako nesramno lažejo!« odgovorila, ali tako, da je sedla na besedi »par« in »priseljencev«, drugi važni moment, ki je za prospeh pouka merodajen, namreč zadevo o učnem jeziku bodoče šole, je pa potajila, da, celo smisel »Piccolovega« poročila je potvrdila s »par privandranili Slovanov«. Potem člankar v »Edinosti« našteva več popolnoma slovenskih (ne hrvaških!) vasi v Piranščini, ki so bile slovenske tudi tedaj, ko je Be-

nečan zapovedoval onemu delu Istre. Govori tedaj »Edinosti« člankar o Slo-

vencih. Kako pridejo sedaj ti nakrat do hrvaške ljudske šole, in če jim jo poklanja tudi družba sv. Cirila in Metoda za Istro? Ljubeznivosti narodno nestrpnih Lahov o »par privandrancev« (slovenskih n. b.) nas puste povsem hladne. Na take Lahom prirojene fraze je skoro škoda odgovarjati. Ali važnejša je nam zadeva glede učnega jezika. Za slovenske otroke je edino primeren slovenski učni jezik. Če so v Piranščini Slovenci doma, jim gre slovenska šola, nikakor pa ne hrvaška. Presenečeni smo sami, da bodo morali slovenski otroci v tej novoustanovljeni šoli sprejemati pouk v drugem negoli domačem, t. j. slovenskem jeziku in to celo po zaslugi C. M. družbe za Istro. Slovelec in Hrvat sta res »brat in brate«, ali prvi pogoj bratstva je, da drug drugemu ne vsiljuje svojega jezika. Borimo se li proti Nemcem in Lahom morda zato, da bomo na jugu prepuščali slovenske postojanke, in bodisi tudi bratu Hrvatcu? Za tako kavalirsko radodarnost smo menda le premaloštevilni! Sveta dolžnost družbe sv. C. in M. za Istro je tedaj, da uvede na tej svoji šoli v Piranščini slovenski učni jezik; če ji je namreč pri srcu napredek slovenske dece in Slovanstva v Istri. Ne vemo, kdo je imel pri ustanovitvi te šole in določitvi njenega bodočega učnega jezika glavno besedo, tudi o učnem jeziku te šole »Edinost« pred časom, ko je o šoli često pisala, nikoli ni znila jasne besede. Prosimo pa v imenu dece ki bo šolo obiskovala, in z ozirom na prospeh obeh slovanskih narodov v Istri, da se zadeva z učenim jezikom v tej šoli čimprej uredi po resničnih narodnih razmerah v Piranščini.

Nove odredbe za srednje šole na Hrvaškem.

Zagreb, 2. septembra 1912.

Nečavno je hrvaška vlada izdala nove odredbe za sprejem v srednje šole. V teh odredbah zopet predpisuje v posa-

LISTEK.

Ellen Keyeva — učiteljica.

(Konec.)

Kakor mu otopi razum in volja, istotako postane površen v svoji pravičnosti do sebe in do drugih, površen v svojem čustvovanju sploh. Vsa intelektualna vzgoja pa je brez pomena, če ji ni podlaga moralno razvito duševno čustvovanje. Samo oni, ki je imel zmožnost vzljubiti samo nekaj ljudi tako globoko, da bi umrl zanje, samo oni je zmožen, da živi krasno življenje za mnogo drugih.

Rekli smo, da ni mogoče otroku, da bi razvil svojo osebnost in moči, ki spe v njej, če mora študirati vse predmete ob enem v določenih porcijah. In zato pravi Ellen Keyeva: Otroci si naj izbira predmete, ki ga zanimajo in za katere ima talent, sam in naj se poglubi nanje. Sam naj najde učenec pot, sam naj si poišče svoj smoter, kakor mu je dano, in potem bo tudi natančno vedel, česa se mu je lotiti, spoznal bo, v koliko so se mu razvile dušne moči, kako daleč bo mogel priti z njimi. Kar se tiče glavnih predmetov: zgodovine in zemljepisja, prirodoslovstva in matematike, bi se ne smeli nikdar poučevati vzporedno, ker poglob-

ljenje ni mogoče. Glavni učni pripomoček v tej moderni šoli je muzej. Toda tu ni učitelj, ki vodi celo tropo otrok kakor ovce od omare do omare, kot se godi pri nas. Ne, muzej ima za otroka šele takrat vrednost, če ga pozna iz lastnega raziskovanja. Šele takrat lahko reče učitelj učencu: Pojdi in si ogledaj, kar se tiče tvojega predmeta in preštudiraj natančno! Učitelju niti ne bo treba iti z njim.

Razen muzeja pripisuje Ellen Keyeva veliko vzgojno vrednost knjigam in umetnosti sploh. Vsaka šola naj bi imela veliko knjižnico, v katerih bi bile vse najznamenitejše knjige domačih mož in pa prevodi znamenitih pisateljev drugih narodnosti.

Vsi prostori namenjeni učencu, kakor tudi zunanost poslopja naj bi tvorili harmonično celoto, za vsako šolo zahteva tudi znamenitih slik ali vsaj kopij. Ker samo, ako otrok takorekoč živi v umetnosti, se mu more razviti iskrena ljubezen do umetnosti. Ako prouči umotvoro doobra, tedaj samo si more ustanoviti samostojno sodbo o njih.

V tej šoli bi bili otroci približno do petnajstega leta. Gojenci bi bili pripravljani za življenje, in sicer nekateri s to, drugi z drugo stroko, in potem bi mogli vstopiti v uporabne šole, kakor jih imenuje Keyeva, šole za klasične studije, razne znanosti, za umetnost in rokodel-

stvo, za stanove in urade. Iz šole izgine vsa plašnost, ves strah za dosego smotra izgine, saj je ta obstal samo zaradi tega, ker ni učenec nikdar vedel, ali njegove moči zadostujejo, saj jih ni nikdar poizkusil; vse to bo minulo. Ne, šola bo imela takrat samo en smoter: narediti sebe nepotrebno in pustiti življenje in srečo na svoje mesto.

In v tej šoli tudi ne bo nobenih izpričeval, nobenih pohval; tudi izpitov ne bo, saj bo vendar vsak učenec sam deloval na to, da doseže samostojnost, da se izpopolni v tem, kar ga zanima. Samo, če si učenci sami zažele izkušenj, tedaj se te vrše, toda učenci se morejo javiti k izkušnjam popolnoma neodvisno drug od drugega.

Če pa samo malo mislimo na to, da bi se vse te sanje, ki jih sanja Ellen Keyeva, mogle kdaj uresničiti, tedaj moramo pred vsem vzgojiti učitelje v tem smislu. Patentirana pedagogika bi se morala umakniti individualni, in samo oni učitelj, ki bi se znal z otroki igrati, z njimi živeti, se učiti od njih in jih ljubiti, samo dotični bi smel biti aprobiran. Na učiteljsku bi mu bilo treba biti samo eno leto, že potem, ko je dovršil najvišje šole. Pri aprobaciji pa bi ne odločevala samo komisija, temveč v prvi vrsti otroci! Zakaj samo otroci vedo dobro, kdo jih razume in kdo jim hoče dobro.

Ej, in kašne načrte ima Ellen Keyeva še za učiteljstvo! Njeni učitelji bodo imeli le malo ur na dan, veliko miru in jako veliko plačo, da se bodo brez skrbi za obstanek lahko posvetili nadaljnim študijam. Službena doba pa bi znašala največ 20 let! Nikar pozabiti, da so to samo sanje, in Ellen Keyeva jih sanja daleč, daleč proč od Kranjske, najmanj tako daleč kakor je daleč solnce od zemlje!

Po preteku teh dvajsetih let stopijo potem učitelji v razsodišče na učiteljskih. Pripada jim tudi naloga, da vzame vsako leto vsak izmed njih nekaj, največ 5 gojencev učiteljskega s seboj na potovanje po domovini in tujini!

Zrelostno izpričevalo, oziroma zrelostni izpit gojencev odpade, saj si ga je prislužil v pogovoru s svojimi voditelji na potovanju in med vso učno dobo.

Ellen Keyeva pravi h koncu o svoji šoli: Moje sanje se ne bodo tako dolgo uresničile, dokler bodo države žrtvovale vse za militarizem. Šele kadar se konča to, takrat bo prodrlo spoznanje, da leži obramba države v šoli, v vzgoji otrok, vzgoji velikih individualnosti.

Vkljub temu pa, da se zde te sanje skoraj neizvedljive, vendar ni ostalo delo brez uspeha. Prvi so bili Angleži, potem Nemci, ki so ustanovili nekaj šol po tem principu.